

Konzervatorsko-restauratorska dokumentacija kulturne baštine

Đuro Singer

Konzervatorsko-restauratorski poslovi u knjižnicama i srodnim ustanovama ne uključuju samo obavljanje radova već i razne pripreme radnje poput istraživanja primjeraka, kontinuiranih dokumentiranja svih faza radova, planiranje i dogovore između restauratora, knjigoveža, fotografa i sl. Ovaj rad donosi kratak pregled dokumentacijskih praksi i stvaranja živog arhiva odnosno dokumentacije o kulturnom dobru u informacijskim sustavima Odjela za zaštitu i pohranu građe Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara definira kulturna dobra kao dobra od interesa za Republiku Hrvatsku i uživaju njezinu osobitu zaštitu, a zakonom se zaštićuju u svrhu trajnog očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta... Kulturnim dobrom proglašava se nepokretna, pokretna i nematerijalna baština koja predstavlja i pridonosi cjelovitosti prostornog, kulturnog i zajedničkog nacionalnog identiteta svih povijesnih regija Republike Hrvatske.

Dokumentiranje kulturne baštine jedan je od kritičnih aspekata brige o šticenoj građi, a kao takvo uključuje i dokumentiranje mogućih konzer-

vatorsko-restauratorskih zahvata. Dokumentacija o kulturnim dobrima, neovisno je li nastala i čuva li se u analognom ili digitalnom obliku također je predmet zaštite navedenoga Zakona. U suvremeno doba informacijsko-komunikacijskih tehnologija nije moguće adekvatno provoditi istraživanje, konzervatorsko-restauratorske radove i dokumentiranje bez adekvatne tehničke i računalne podrške. Korištenje kvalitetno provedenog dokumentiranja ima nezamjenjivu svrhu neposrednog predstavljanja postupka konzervacije i restauracije umjetnina, odnosno restauriranih objekata.

Konzervatorsko-restauratorska dokumentacija neophodna je jer osigurava očuvanje znanja o kulturnom dobru kroz bilješke o svim dostupnim podacima o izgledu, stanju i promjenama kulturnog dobra kroz vrijeme te nudi transparentnost zahvata jer omogućuje uvid u konzervatorsko-restauratorske intervencije koje su provedene, a s ciljem kontrole obavljenih radova, ali i izbjegavanja grešaka kod budućih zahvata. Dokumentacija daje pravnu i stručnu podlogu jer predstavlja službeni dokument, koji je često obavezan prema zakonima o kulturnim dobrima i u principu čini sastavni dio dobra kao takvog. Ne manje važno, dokumenta-

cija osigurava lakše planiranje i odlučivanje stručnjaka u donošenju pravilnih odluka u budućim zahvatima.

Ciljevi dokumentiranja radova i zahvata su višestruki. Evidentiranje zatečenog stanja kulturnog dobra prije bilo kojeg zahvata tu je radi već spomenute transparentnosti i odgovornosti za potencijalne radove. Ovo uključuje detaljne opise jedinica, analize materijala te fotodokumentaciju izvornog stanja. Evidencija pomaže u planiranju zahvata u smislu vremena koje će biti potrebno kao i u smislu financijskog okvira kroz uvid u materijale potrebne za provedbu. Opisuju se naravno svi provedeni zahvati te se nabrajaju i argumentiraju sve odabrane metode radova poput klasične ručne restauracije, restauracije u bloku ili restauracije dolijevanjem papirne kaše uz detaljne podatke o već spomenutim korištenim materijalima. Procjena rezultata intervencija često je zanemarena u dokumentacijama iako bi u velikoj mjeri doprinijela praćenju dugoročne učinkovitosti izvedenih radova. Glavni je cilj, naravno, stvaranje trajnog zapisa kao vjernog dokaza o „životu“ kulturnog dobra, koji će služiti budućim konzervatorima, restauratorima, povjesničarima umjetnosti i drugim istraživačima i stručnjacima.

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu od 2017. godine dokumentiranje konzervatorsko-restauratorskih zahvata vodi se kroz aplikaciju izradenu u programu Codeigniter te se nastoji kontinuirano unositi promjene i poboljšanja kako bi se što vjerodostojnije pratio radni proces. Kroz aplikaciju se prate podaci bitni za sve aspekte poslovanja odjela, od datuma ulaska i izlaska građe na odjel, upisa djelatnika koji zahvate izvode, razloga dolaska građe na odjel i sl. Svi ovi elementi pridonose lakšem izvješćivanju o obavljenim poslovima, ali i planiranju sličnih poslova u budućnosti. Sama aplikacija podijeljena je u 4 glavna dijela – restau-

ID	Signatura	Inventarni broj	RES	Zaduženje	Naslov	Autor	Mjesto izdanja	Godina izdanja	Knj. grada	Jezik	Pismo	Vlasnik
1920	RISC-8-149 a	Frazno	Frazno	Đuro Singer	Xvrt Gospodina narocoga Isukarsia „ Vita del Signor nostro Gesù Christo usigne ga Bartolomeo Karsicich Pakam.	Kralj, Bartol	Roma	1920	Knjiga	Hrvatski	Latnica	Zbirka rukopisa i starih knjiga
1925	RISC-10-19 a	Frazno	Frazno	Đuro Singer	Tomine od Kempisa kantonika regulare od Roca u Argentina.	Thomas a Kempis	Rem	1941	Knjiga	Hrvatski	Latnica	Zbirka rukopisa i starih knjiga

Prikaz početne stranice aplikacije

Primjer upisa predviđenih konzervatorsko-restauratorskih radova

racija, knjigovežnica i fotodokumentacija kao dijelovi koji se bave konzervatorsko-restauratorskim aspektom te zaštitna snimanja, dio baze kroz koji se prati građa preuzeta radi digitalizacije ili mikrofilmiranja. Svi ovi moduli dijele osnovne bibliografske kategorije podataka o jedinici (signatura, naslov, autor, mjesto i godina izdanja i sl.), ali istovremeno sadrže i izdvojena polja za upis podataka važnih za pojedini proces dok se kroz tekstualni opis djela unose osnovni podaci kakvi se inače ne mogu naći u knjižničnim katalogzima i sličnim izvorima poput podataka o zlatotisku, slijepom tisku, ilustracijama, marginalijama, ukrašenim inicijalima ili pak podaci o nepravilnostima u numeraciji, tisku ili uvezu.

Proučavanjem podataka u aplikacijama ovog tipa kasnije se pripremaju preporuke za čuvanje i rukovanje građom s obzirom da načini pohrane i načini rukovanja izravno utječu na trajnost građe. Iz ovih razloga treba se pridržavati osnovnih konzervatorskih smjernica koje se tiču npr. izbjegavanja djelovanja izravnog sunčevog svjetla; redovite kontrole mikroklimatskih uvjeta uz napomene o optimalnim temperaturnim i svjetlosnim parametrima te parametrima vlažnosti zraka; korištenja preslika umjesto izvornika kad god je moguće; pravilnog slaganja građe na police i skidanja s polica i dr.

Kroz program financiranja od strane Ministarstva kulture i medija RH, a u suradnji s informatičkim stručnjacima već nekoliko godina radi se na proširenju i doradama ove aplikacije koja se koristi u Odjelu za zaštitu i pohranu građe NSK. Primarni elementi na kojima se radi tiču se kvalitetnije pretraživosti baze, usklađivanju terminologije i metodologije kroz upotrebu pre-definiranih listi te stabilizaciji aplikacije s ciljem dužeg i pouzdanijeg korištenja.

Kao i svi stručni poslovi tako i dokumentacija konzervatorsko-restauratorskih zahvata nosi svoje izazove. Održavanje i poboljšanje zahtijevaju gotovo stalni angažman informatičara, što u većini kulturno obrazovnih ustanova nije moguće, a okretanje vanjskim uslugama je dodatno zahtjevno zbog financijskih ograničenja. Drugi izazov koji je prisutan je dijeljenje podataka između ustanova, budući je radi korištenja različitih sustava ili aplikacija i često prisutnog nepovjerenja ovakav oblik suradnje gotovo nepostojeći.

Konzervatorsko-restauratorska dokumentacija je aktivnost koja zahtjeva stručnost i razumijevanje problematike kako bi funkcionirala. Aplikacije, za razliku od starih „analognih“ načina vođenja dokumentacije, predstavljaju pomak u pravom smjeru po pitanju preglednosti i transparentnosti.

INFO

Više o Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici saznajte na: <https://nsk.hr/>

Više o radu Odjelu za zaštitu i pohranu građe NSK saznajte na: <https://nsk.hr/cuvanje-i-zastita/>

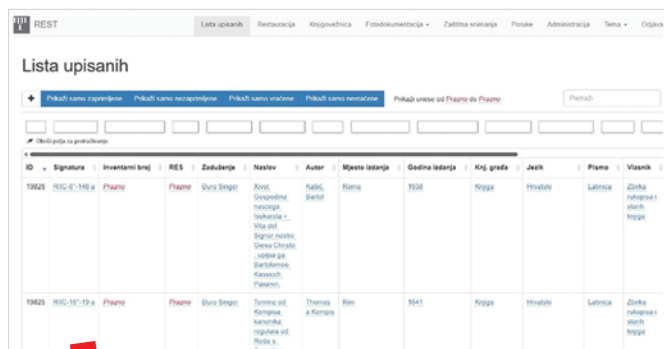
NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU

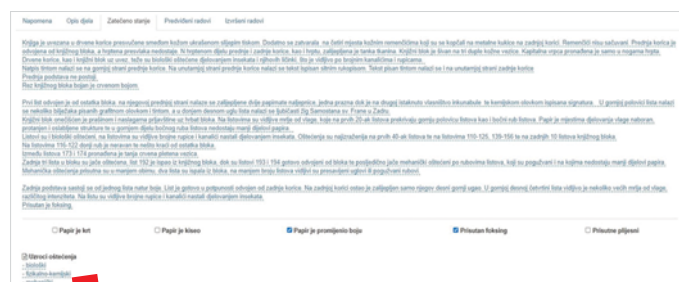
Primjer upisa podataka o izvršenim konzervatorsko-restauratorskim radovima

Primjer detaljnijeg opisa djela

Prikaz početne stranice aplikacije

Primjer konzervatorskog opisa zatečenog stanja